

Politisk slagside i uavhengig presse?

Rolf E. S. Halse

Sammendrag

Hensikten med denne studien er å undersøke VGs formidling av en viktig politisk case: 'partiledersstriden i Arbeiderpartiet (Ap) mellom Thorbjørn Jagland og Jens Stoltenberg'. I artikkelen blir kvantitativ innholdsanalyse benyttet for å undersøke hvordan den tidligere Ap-leder Thorbjørn Jagland ble mediert i VGs artikler over en periode på 5 måneder, fra 11.09.01 til 03.02.02. I denne perioden utspilte det seg en maktkamp mellom ham og Stoltenberg om partilederskapet.

Det tematiske utvalget, kildebruken og vinklingen til artiklene studeres for å kunne vurdere omfanget av negativ/positiv omtale han har fått. Avisens dekning deles mellom nyhetsartikler og leder- og kommentarartikler. Et sentralt formål med innholdsanalysen er å undersøke om VGs mediering av partilederen på nyhetsplass var lik eller ulik avisens mediering på kommentarplass.

Innholdsanalysen av VGs artikler viser at den journalistiske formidlingen ofte var negativ for Thorbjørn Jagland. På kommentarplass er avisen negativ til Jagland i et stort flertall av artiklene. Av artiklene på nyhetsplass er 41 % av dem nøytrale til Jagland, mens kun en liten andel av dem er positive (8 %). VGs mediering av partilederen på kommentarplass var således mer negativ enn medieringen på nyhetsplass, der variasjonen i kildeutvalget gjorde at dekningen ble mer nøytral. Et funn som skiller seg ut i analysen, er at VGs artikler på nyhetsplass er vinklet i mer negativ retning enn kildevalget skulle tilsi. Dette peker i retning av at VG var en aktør også på nyhetsplass i partiledersstriden.

Pressen og partilederstriden i Arbeiderpartiet

Våren 2005 spekulerte norske aviser i hvem som vil få statsrådsvervene i regjeringen dersom 'team Stoltenberg' skulle vinne valget. VG har f.eks. gitt informasjon basert på anonyme kilder om at "Solheim kan knuse Jaglands drøm om comeback" (VG 31.03.05).¹ Allerede før valgkampen var skikkelig i gang ble det rettet fokus på politiske dueller basert på rykter fra interne politiske maktkamper. I samme artikkel påpekte VG videre at "situasjonen er delikat også fordi Jagland ydmykes offentlig så kort tid etter at han tapte den uhyre bitre maktkampen mot Stoltenberg" (VG 31.03.05).

Norske riksaviser har en sentral rolle som formidler av utvalgte episoder fra politikken, og de setter i større grad dagsorden for hva som blir dekket av politiske emner enn andre medier. De nyhetene som utgjør de beste 'scoopene' for politiske journalister i dag er ofte nyheter politikere helst ikke ser kommer på trykk, som f.eks. nyheter om politiske partiers indre rivninger og maktkamp. Steinar Hansson skriver følgende om pressen sitt mandat. "(...) i dagens frie og uavhengige aviser. I disse avisene har journalistene et kritisk mandat ut over det å informere. De skal ikke komme med solskinnshistorier fra de folkevalgte organer og partier, men sette søkelyset på konflikter og problemer som politikerne helst vil holde hemmelig fra offentligheten" (VG 30.01.02). De konsekvenser dette, som sentrale talsmenn for norsk presse kaller for pressens kritiske mandat, kan ha for politiske parti og deres sentrale medlemmer bør bringes frem i dagen og debatteres.

I denne artikkelen tar jeg sikte på å analysere presseomtale av en spesiell case; partilederstriden i Arbeiderpartiet (Ap), og formålet er belyse konsekvenser av pressens kritiske mandat. Kjersti Thorbjørnsrud (2001) har forsket på første akten av Jagland-saken (som kan avgrenses til tidsperioden etter kommunevalget 1999, der pressen brakte til torgs mye kritikk av Jagland, og varte fram til han trakk seg som statsministerkandidat i 2000). Thorbjørnsruds data bygger på journalistintervjuer, dvs. med deres evaluering av egen rolle. I konklusjonen hevder hun: "vi ser konturene av en presse som har vilje til makt uten evne til ansvar" (Thorbjørnsrud 2001:130). Thorbjørnsrud (2003) kommenterer kort andre akt av Jagland-saken i artikkelen "Politiske nyhetsjournalister: Aktører uten intensjoner?", og hun mener at den videre utviklingen av mediemaktkampen i Ap bør analyseres før man kommer med bastante konklusjoner om Jagland-saken.

Denne artikkelen setter fokus på andre akt i Jagland-saken, som dreiet seg om kampen om partiledervervet i Ap. Avisen VG blir valgt som studieobjekt. Grunner til å foreta dette valget er for det første at VG hadde en massiv dekning av saken, og for det andre Thorbjørnsruds (2002:126) påstand om at VG-journalister i

Jaglandssaken virket mer kompromissløse og hadde færrest betenkeligheter i forhold til egen virksomhet, sammenlignet med andre riksdekkende aviser.

Nedenfor vil jeg presentere og vurdere hvordan striden om Aps partilederverv ble formidlet i VG; en kamp som Jagland også tok del i i avisen. I denne artikkelen skiller jeg mellom den politiske striden i Ap og dekningen av denne striden i VG. Fokuset er rettet mot det sistnevnte, og kildematerialet som brukes er VGs avisartikler. I praksis er overgangene glidende, i og med at Ap-politikere brukte medier som VG bevisst i denne striden, og at stemningen i Ap nok ble påvirket av mediefokuset.

Noen metodiske vurderinger

I artikkelen vil resultater fra en kvantitativ innholdsanalyse bli presentert.² Nyhetsartikler, ledere og politiske kommentarer VG trykket om Thorbjørn Jagland i perioden etter Aps valgnederlag høsten 2001, til han trakk seg som partileder for Ap i februar året etter, er her blitt analysert. Datoene er fra 11.09.01 til og med 03.02.02, som er dagen da Jagland offentliggjorde at han ikke ville stille til gjenvalg som partileder på landsmøtet kommende november. Det tematiske utvalget, kildebruken, vinklingen og det tematiske oppslaget til artiklene er studert for å kunne si noe om omfanget av negativ/positiv omtale han har fått i VG. Denne studien vil kartlegge avisens holdning og verdiorientering i forhold til Thorbjørn Jaglands egnethet som partileder i Ap.

Formålet med den kvantitative tekstanalysen er å få systematisk informasjon om, og et innblikk i, hvordan VG vinkler sine artikler i dekningen av partilederstriden. Vinklingen er måten stoffet i artiklene blir lagt fram på. Denne har blitt kategorisert i verdigruppene nøytral, negativ og positiv. Overskrifter, tekster med ingress og bilder blir dermed plassert inn i kategoriene positive, nøytrale og negative. Det er viktig å presisere at kategoriseringen foregår i forhold til meningsobjektet, som er Thorbjørn Jagland. Meningsobjektet, som i de fleste tilfellene er hovedpersonen i sakene, og utsagnet, som er den uttrykte meningen, vurderes i forhold til hverandre. Vurderinger blir gjort i forhold til om utsagnet er fordelaktig, nøytralt eller ufordelaktig for meningsobjektet. Den "common sense"-metoden som blir brukt er i tråd med Jan J. van Cuilenburg m. fl. (1986:66-68), det vil si at det er den alminnelige oppfatning som legges til grunn, og som bestemmer hvordan utsagnene kategoriseres i forhold til om utsagnene er positive, nøytrale eller negative.

Avpartifiseringen av pressen

Dagens politiske journalistikk har utviklet seg fra den partibundne journalistikken, der hovedtyngden av avisene var direkte koblet til det politiske system. De partibundne avisene var avhengig av det partiet de tilhørte, og hadde som hovedoppgave å være politisk kanal og talerør for dem. Avisene formidlet derfor politisk farget informasjon til leserne. I partipressen var en sammenblanding av nyhetsstoff og avisens egne vurderinger ganske vanlig. Partipressen ble gradvis utviklet på 1970- og 80-tallet (Ottosen, Røssland, Østbye 2002).

Partipressen forbindes vanligvis med politisk organiserte aviser (Høyer 1995:295), og gjennom den ble avisene meningsbærere (Ottosen, Røssland, Østbye 2002). Nærheten mellom avis og parti fikk store konsekvenser for den politiske journalistikken, som naturligvis ikke var spesielt kritisk mot sitt eget parti. Partipressen innebar at mennesker som ikke hadde en tilhørighet til partiet fikk store problemer med å komme til med sitt budskap (Ottosen, Røssland, Østbye 2002).³

Begrepet avpartifisering blir forstått i henhold til Jens O. Simensens definisjon (1999): ”prosessen hvor aviser har gått fra å være partipolitiske organer og sterkt politiske i sitt innhold til å bli reelt og formelt uavhengig av partier” (Simensen 1999:14). I følge Simensen (1999) er avisene i dag blitt løsrevet fra partiene, og således ”avpartifisert”. Dette innebærer likevel ikke en avpolitisert presse. Avisene har et stykke på vei har bevart sitt opprinnelige samfunnsyn og politiske tradisjoner, som igjen får konsekvenser for vinklingen av stoffet. De formelle bruddene med partiene i form av endrede vedtekter, ble ikke gjennomført før tidlig på 1990-tallet (Simensen 1999:99).

I dag er de organisatoriske båndene mellom parti og avis brutt, og de økonomiske bindingene er også stort sett borte. Idealet om uavhengighet er derfor for de fleste aviser blitt en realitet i 2006. Denne proklamerte uavhengigheten fra både kapitalkrefter og politiske parti blir ofte brukt som forsvarsargument og legitimering av pressens virke, når de blir beskyldt for kampanjejournalistikk eller andre presseetiske overtramp. I partipressens tid var ikke denne uavhengigheten så viktig som legitimeringsgrunnlag. Redaksjonen var i langt større grad en kollektiv stemme som talte på vegne av partiet (Ottosen 2004:128). Det må imidlertid understrekes at journalistyrket alltid har hatt sterke individualistiske trekk. Men i overgangen fra partipresse til kommersiell presse gikk man fra en kollektivt orientert yrkesrolle til en mer individualistisk og tilsynelatende uavhengig journalistrolle.

Siden partipressens tid har således den journalistiske profesjonsmakten blitt betydelig styrket, samtidig med at det politiske miljøets innflytelse over avisene er

reduisert. Den politiske orientering til journalistikken kan indirekte være påvirket av eierskapsinteresser som ønsker å styre innholdet. Slike føringer kan i dag være vanskelig å få øye på for avislesere, spesielt siden det fra pressehold stadig hevdes at journalistikken nå er uten bindinger til politisk og økonomisk makt. Yrkesetikken, som f.eks. Redaktør- og Vær Varsom plakaten, brukes samtidig av journalister som redskap for å markere grenser både for seg selv og til andre faggrupper. De har tatt på seg et samfunnsoppdrag som hjemmel for sine frigjøringskrav; herunder en rett til å sette dagsorden (Raaum 1999:9). Samfunnsoppdraget går også ut på å holde et nært og kontinuerlig blick rettet mot maktpersoner, spesielt politikere, for å avdekke maktmisbruk og korrupsjon. Journalister og redaktører fronter sin etikk ved stadig å minne omverden på de moralske hensikter som ligger bak et slikt samfunnsoppdrag.

Et demokrati-ideal

Pressen som representasjon av sentrale sider ved offentligheten henter sin legitimitet i et demokrati-ideal. Den har som oppgave å informere borgerne i et samfunn slik at de på eget grunnlag kan ta demokratiske valg. Samfunnsrollen pressen og media har som premissleverandør og kanal til samfunnets offentlighet er vanskelig å undervurdere. Den norske Ytringsfrihetskommisjonen regner mediesystemet, ved siden av utdanningssystemet, som den kanskje viktigste institusjonen i det offentlige rom (Allern 2001). Fra mediepolitisk hold blir media pålagt et overordnet mål om å være en samfunnsinstans som styrker demokratiet. Helge Østbye (1995:56) mener at media kan være med på å styrke demokratiet på tre måter: ”de kan sikre at alle som har noe å bidra med av synspunkter, får fremme og argumentere for disse syn, de kan sikre at variert informasjon er tilgjengelig, og de kan sikre at alle folkegrupper får en mulighet til å holde seg informert”. Pressen skal ideelt sett presentere et variert budskap til folket. Dette skjer ifølge Østbye (1995), enten ved at mange kanaler sender sitt smale budskap, eller ved at det finnes kanaler med variert budskap. I perioden med partipresse var det en budskapsvariasjon mellom avisene på grunn av at hvert parti hadde sine aviser som talerør. Nå som partipressen er et tilbakelagt stadium, kan det forventes at avisene pga. profesjonalisering og frihetsideal har en budskapsvariasjon innenfor hver avis. Dette er viktig skal de kunne bidra til å styrke demokratiet, slik at borgere får muligheten til å sette seg inn i flere sider i en sak.

Debatten om hva pressen formidlet

Den såkalte 'Jagland-saken' dominerte den politiske journalistikken i de tre store riksavisene i Norge under kommunevalgkampen 1999, og videre utover høsten og vinteren (Thorbjørnsrud 2001:3). Den ble etterpå heftig debattert av både medieaktører, politikere og forskere. I forskningsmiljøer var det større uenighet om pressen var delaktig eller ikke i Jaglands fall⁴, men kommentarene fra rikspressen dager etter 'fallet' til Jagland var stort sett enige i at avisene bare speilet virkeligheten slik den var i Ap (Allern 2001:177/178).

Pressen hadde over tid skrevet negativt stoff om Jagland før han trakk seg som statsministerkandidat. Fokuset lå spesielt på hans person og egenskaper som kommunikator.⁵ For Jagland og Ap var denne perioden preget av intern mistillit og frustrasjon. Jagland og hans tilhengere ga partikontoret mye av ansvaret for det dårlige kommunevalget i 1999 og den interne uroen. De mente at partikontoret og Solveig Torsvik ikke slo ned på lokale kritikere som falt Jagland i ryggen, og at partikontoret hadde håndtert valgmaterialen på en dårlig måte (Takvam 2002:135). I samme tidsrom skrev både redaktør Steinar Hansson i Dagsavisen og Olav Versto i VG svært kritiske lederartikler om Jagland der de blant annet mente at han burde trekke seg av hensyn til partiet.⁶ Jagland viste ifølge Magnus Takvam (2002:135) til Sigurd Allerns analyser, og mente at disse to avisene hadde som mål å oppfylle redaktørens synspunkter i reportasjevirksomheten, noe som kan tolkes dit hen at Jagland mente de bedrev en kampanjejournalistikk rettet mot han. Allerns forskning er en komparativ innholdsanalyse av seks aviser i første fase av Jaglandsaken (1999-2000). Et av funnene her er at VG og Dagsavisen var mer negativ i omtalen av Jagland enn de andre avisene i denne perioden (Allern 2001).

10. februar 2000 gikk Jagland av som statsministerkandidat, og forklarte slik hvorfor: "Jeg ser det slik at hvis jeg fortsetter å være statsministerkandidat – og i særlig grad hvis jeg skulle komme tilbake som statsminister – vil det presset som har vært mot meg i tre år bare fortsette, og antakelig øke i styrke ('Thorbjørn Jaglands tale') (VG 10.02.00). Jagland formidlet også om det han oppfattet som et pågående mediepress rettet mot ham i denne perioden. På årsmøtet til Troms Ap en uke etter landsstyremøtet forklarte Jagland til journalister at det er han som fortsatt burde vært Aps statsministerkandidat, og at flertallet i partiet fortsatt støttet ham. Men at et "samspill av krefter" utenfor partiet hadde presset ham ut. Rikspressens egen konklusjon på sin rolle i Jaglandsaken var full frifinnelse, og at de kun rettet fokus mot de faktiske forhold som var innad: "Når Ap opplever nedgang må lederen tåle et søkelys som kan virke brutalt" (Dagbladet 11.02.00).

Presentasjon av innholdsanalysen

VGs dekning av partiledersstriden blir delt mellom nyhets- og kommentarartikler. Hensikten med innholdsanalysen er å vise hvordan dette skillet ble. På nyhetsplass skal journalister i VG strebe etter å være mest mulig nøytral i sin formidling. Politiske standpunkt kan derimot ytres på kommentarplass. Utvalget av artikler består av 49 nyhetsartikler (63 %) og 29 kommentarartikler (37 %) spredt over en periode på 21 uker. Av kommentarartiklene er 10 ledere og 19 politiske kommentarer. Avisen har ikke mye fast spalteplass disponibelt for kommentarstoff, men den plassen avisen har blir ofte brukt til tilstandsrapporter og politiske analyser av de største partiene. Dette er forklaringen på at kommentarartikler tross alt utgjør en ganske stor prosentandel av materialet.

I presentasjonen av partiledersstridens utvikling i VG vil det i grove trekk bli summert opp vesentlig innhold fra artikler VG trykket i disse ukene som var viktige for utviklingen videre. Med andre ord blir det gitt korte kvalitative observasjoner og vurderinger av føljetongen om lederstriden i Ap.

Opptakten

Etter valgkampnederlaget der Ap fikk en tilbakegang på over 10 prosentpoeng, kunne man regne med at det ville følge en selvransakelse i partiet. På denne tiden var Jens Stoltenberg statsminister og Jagland utenriksminister (og partileder). Under valgkampen hadde Stoltenberg den dominerende rollen som leder, og Jagland var for det meste i kulissene. Dette ville det ha vært naturlig å legge betydning til når pressen og VG skulle formidle om ansvarsfordelingsdebatten som kom opp etter valget.

Sakene på trykk i VG i det tidsrommet som her kalles partiledersstriden, bærer preg av at både VG og enkelte i Ap ikke ville at selvransakelsen skulle foregå bak lukkede dører. I stedet ble deler av prosessen synliggjort ved at noen ga VG informasjon om misnøye i Ap angående det delte lederskapet. Man kan anta at måten VG slo opp sakene om partiledersstriden på de første dagene, ville bli viktig og styrende for valgene VG ville gjøre i deknningen videre av problemene for Ap. Problemet med det delte lederskapet i Ap ble et tema i VG dagen etter Aps valgnederlag. Den tidligere justisminister Grete Faremo, som ble fjernet av Jagland etter den såkalte Furre-saken, fikk presentere sin analyse av hvorfor valgkampen gikk galt. I artikkelen, "Tung kveld for veteranene", stod følgende i inngressen: "Maktodelingen mellom Jens Stoltenberg og Thorbjørn Jagland ødela

Arbeiderpartiets valgkamp, mener tidligere Ap-statsråd Grete Faremo” (VG 11.09.01).

Debatten om det delte lederskapet tok en ny vending etter nyheten om at ”Jagland kjente ikke til notat” (VG 20.09.01), der partilederen innrømmet at han ikke kjente til regjeringens notat om sykelønnsordning, som han mente ”svekket partiets troverdighet i de avgjørende ukene før valget”. VGs leder dagen derpå tolket Jagland sitt utsagn dit hen at ”nå bidrar Jagland selv til å så tvil om hvor samkjørt lederduoen var i månedene før det fatale valgnederlaget” (VG 21.09.01). Dette var ifølge VG bevis på en ”oppsiktvekkende mangel på kommunikasjon” mellom dem. Denne antagelsen ble trolig styrende for VGs videre kommentarer og nyhetssaker. Som fortolkningsramme i partilederstriden ble dette problematiske samarbeidet både et vitnesbyrd og symptom på krisen i Ap. Samtidig er en personkonflikt mellom to toppolitikere godt VG-stoff som kan selge i henhold til VGs nyhetsverdier.

Statsrådsopprør og anonyme kilder

VG kunne bringe samme dag den noe overraskende nyheten om at støttespillerne til Jagland slår fast at det er han som nå blir sjefen i Ap (VG 21.09.01). Nyhetsartikkelen med den ironiske overskriften ”Jagland helt sjef” bidro til å så tvil om Jagland var sjefen i Ap. VGs etablering av konflikten og polarisering mellom Jagland og Stoltenberg kommer i starten på brødteksten: ”Folkene rundt Stoltenberg var tydelig frustrert og oppgitt over Jaglands ”kopping” av landsstyremøte”. Lenger ute i teksten står det at ”Under overflaten er bildet imidlertid et helt annet: Maktkampen mellom Jagland og Stoltenberg er i full gang. Kilder som står Jens nært, er oppgitt over det de opplever som maktposisjonering fra Jaglands side” (VG 21.09.01). VGs leder om lederskapsproblemet i denne avisutgaven var samkjørt med det man kunne lese på nyhetsplass; lederen påpekte det samme som anonyme Stoltenberg-kilder, nemlig at samarbeidet ikke fungerte.

Dagen derpå fulgte avisen opp partilederstriden med et oppsiktvekkende oppslag på forsiden om at ”Statsråder ber Jens fjerne Jagland” (VG 22.09.01). I denne to siders saken forlangte flere statsråder at fjerningen av Jagland må skje på landsmøtet neste år. VG fikk dette bekreftet av disse under forutsetning av at navnene deres ikke blir gjort kjent. Noen av statsrådene kunne forklare Stoltenberg at de vil vinke farvel til rikspolitikken hvis dette ikke skjedde. VG lot statsrådene få slippe til i artikkelen med budskapet sitt uten videre motforestilling eller kritiske spørsmål. Avisen tillot slik at statsrådene fikk angripe partilederen

(og regjeringskollegaen) anonymt. Det kan hevdes at dette er et misbruk av kildevernet. Kildevernet handler om å beskytte 'varslere', det er trolig ikke ment for å gi fripass for regjeringsmedlemmer. Grunnen til utspillet var at statsrådene mente Stoltenberg skyldte sine egne støttespillere å få bort partilederen. De var frustrerte over Jaglands uttalelser etter valget, og flere sentrale kilder "opplever at Jagland har forsøkt å legge skylden for det dårlige valgresultatet på regjeringen" (VG 22.09.01).

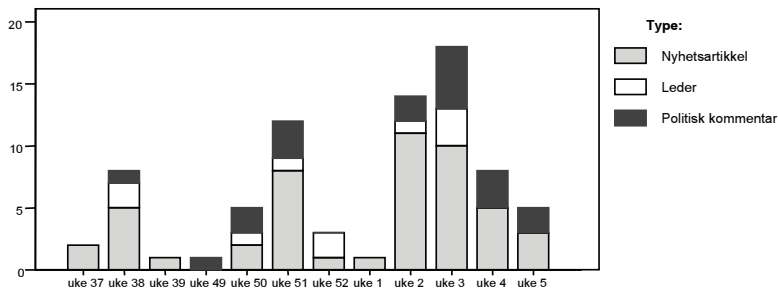
Etter forsideoppslaget påfulgte tre artikler i VG neste dag. I nyhetsartikkelen "Statsrådene er illojale" refset Ap-toppen Jørund Ruud statsrådene. Ruud er den som ledet partiets valg-evaluering, og han mente at statsrådene med deres utspill i VG yppet seg mot Aps høyeste organ: "Aps landsstyre har vedtatt å slutte seg til analysen til Jens og Thorbjørn" (VG 23.09.01). Og i samme avisutgave trykket VG en leder som formidlet at det ville være naturlig at Jagland trekker seg neste høst (VG 23.09.01). Avisen levnet ikke en tvil om hva den mente burde bli utfallet av striden på kommentarplass. 6 dager etter at Ruud gikk ut i forsvar for Jagland, kom saken om at "Jagland-medarbeidere leder Ap-gransking" (VG 29.09.01). Ved å knytte "granskerne" til Jagland som hans nære medarbeidere sådde avisen tvil ved utvalgets troverdighet. Det ble presentert som en Jagland-bestilling. I artikkelen stod det at VG var i snakk med "Ap-politikere som vanligvis tør å uttale seg kritisk til partiledelsen, men de ønsket ikke å kommentere denne saken" (VG 29.09.01). At de kritiske røstene valgte å holde munn gjorde det antagelig vanskelig for avisen å finne gode oppslag videre om Aps interne stridigheter. I tillegg havnet partilederstriden i skyggen av terrorangrepet på USA 11.09.01, og senere Afghanistan-krigen, noe som ble en hovedprioritet for avisen i denne perioden.

Partilederstriden blusser opp igjen

Figur 1 viser det samlede antall artikler VG har om partilederstriden fordelt på 21 uker. Innhold fra viktige artikler blir i grove trekk summert opp i presentasjonen av denne figuren; artikler som var sentrale i utviklingen av striden i VG.

Figur 1 (neste side) viser at partilederstriden etter en topp i uke 38 med åtte artikler, sluttet å rulle etter uke 39 (flere av artiklene har blitt omtalt). Noe overraskende er den 9 ukers lange pausen i dekningen fra uke 40 til uke 48, før en politisk kommentar kom på trykk i uke 49. Det så ut til at Jagland hadde ridd stormen av, før den blusset opp igjen i uke 50-52, og med ytterligere en tredje bølge fra og med uke 2 (2002). I uke 51 gikk partilederstriden mot en ny topp og tok sentral

Figur 1: Antall kommentar- og nyhetsartikler om partilederstriden som blir trykt i VG per uke⁷

vending. Da stilte Stoltenberg og Jagland opp i et dobbeltintervju i Aftenposten (Aftenposten 17.12.01), der de åpnet for debatt om lederskapet i partiet. VG tok imot denne invitasjonen, og flere politiske journalister kan ha sett potensialet for godt politisk nyhetsstoff ved å la kritiske røster i Ap sette dagsorden.

Etter at det ble åpnet for debatt om lederskapet i partiet, gikk flere tilhengere av Stoltenberg ut i VG og uttalte seg kritisk om Jaglands egnethet som leder. Figur 1 viser at partilederstriden nådde en foreløpig topp i uke 51. I VG-utgaven 18.12.01, tirsdag og første sak i uke 51, krevde tre av Aps fylkesordførere Jaglands avgang. Dagen derpå var Jagland hovedsak på forsiden til avisen, der det stod: "Selv støttespillere tror Jagland er ferdig som leder: MISTER GREPET". I saken inne i avisen ble det presentert informasjon fra anonyme kilder som, ifølge VG tilhørte Jaglands fløy. Øverst i brødteksten ble deres informasjon presentert som fakta: "vennene i LO har gitt opp håpet om gjenvalg for Thorbjørn Jagland", og hans "mest lojale støttespillere" vil ikke gå offentlig ut i krigen på Jaglands side. I ingressen stod det trykket at "Stadig flere av hans nærmeste venner i parti og fagbevegelse mener slaget er tapt" (VG 19.12.01). VG hadde møtt Jagland natten før, rett etter han hadde landet på Gardermoen. Avisen kunne videreformidle i overskriften at han var "Sliten av bakholdsangrepene" (VG 19.12.01).

Til tross for anmodningen fra Ap-lederne to dager tidligere om en åpen debatt om lederskapet i Ap, gikk anonyme kilder både fra Stoltenberg og Jagland-fløyen ut i samme avisutgave. Kilder fra Stoltenberg-leieren kunngjorde at Stoltenberg er "Klar til å ta over" partiledervervet (VG 19.12.01), og dette var overskriften på artikkelen. Stoltenberg var ifølge dem "utålmodig etter å få begge hender på rattet", og i ingressen stod det at "Spørsmålet nå er hvor raskt det kommer til å skje". I brødteksten kunne en "kilde som står Jagland nær" fortelle at "Thorbjørn Jaglands aller nærmeste strateger er likevel slett ikke sikre på at løpet er kjørt for

Ap-lederen. De håper en sympatibølge skal komme i etterkant av den massive kritikken fra Stoltenberg-tilhengerne”.

Stoltenberg-tilhengere fikk i denne artikkelen sin versjon mye tydeligere gjennom. De ble sitert både i overskriften og ingressen, og bildet i artikkelen var av en gestikulerende og alvorlig Stoltenberg, og det kan se ut som han holder på et stort usynlig ratt. Slik de anonyme Jagland-kildene kom til i artikkelen, fungerte de mest som en eufemistisk omskriving av budskapet om at nå er Jagland virkelig ’ille ute og kjører’. I VGs nyhetsartikkel forenkles poenget om hva saken dreier seg om gjennom vinklingen overskriften åpner for. Førsteintrykket til leserne blir formet av hvordan bildet, layout og overskrift sammen skaper mening. Derfor er det veldig viktig at artikkelen designes slik at den fanger leserens blikk. Går leseren over på brødteksten lykkes saken i intensjonen om å holde på leserens interesse. Stemmen(e) til den parten som tillegges vinklingen i artikkelen får dermed dominere artikkelen.

Svar på tiltale

I etterkant av de anonyme utspillene var striden i gang for fullt i avisen, og Figur 1 viser at i uke 51 var i alt 8 nyhetsartikler og 4 kommentarartikler på trykk. Påstanden om at slaget om partilederstillingen var tapt for Jagland var noe som sannsynlig fikk Jagland og hans medspillere på banen for å svare på tiltale. Dette skjedde i neste VG-utgave, og overskriften nede på forsiden av VG utgaven 20.12.01 (uke 51) var: ”Vil slåss for Jagland”. Et interessant poeng denne dagen var at Jagland selv tok initiativ til lederdebatt i flere medier, inkludert VG. Før Jagland trakk seg som statsministerkandidat var han selv ikke en synlig deltaker i mediedebatten om Aps lederskap. Nå forsøkte Jagland å flytte maktkampen i Ap vekk fra de lukkede, men lekkende, partiforaene og ut i åpen medieoffentlighet. Dette kan tolkes som at Jagland ville unngå flere anonyme bakholdsangrep via VG og annen presse, ved å prøve å ta kontroll over medieregien for selv å styre utviklingen videre. Jagland forklarte i sitt utspill i VG at det er naturlig at lederskapet i Ap vil bli avklart ved sentralstyremøtet i Ap 14.01.02. Jagland la dermed føringer i media for at han og Stoltenberg nå sammen måtte avklare sine intensjoner angående partiledervervet.

Artikler i VG fra uke 50 og 51 hadde skapt spekulasjoner, forventninger og spenning til utfallet av striden. Etter de to ukene viser Figur 1 i uke 52 at partilederstriben flatet ut med kun tre artikler i avisen. Opptrappingen av striden begynte igjen tirsdag i uke 2. Figur 1 viser at i uke 2 er en ny topp nådd der 14 artikler var

på trykk, og av disse var hele 11 nyhetsartikler, noe som tyder på at det var mye som skjedde denne uken. Thorbjørn Berntsen rykket ut i VG i artikkelen ”BER JENS GI SEG”, der han ”retter en innstendig bønn til Jens Stoltenberg om å ikke ta opp kampen mot Thorbjørn Jagland” (VG 09.01.02). Berntsen sa at ”vi kan regne med en avklaring innen mandag”. Utspillet til Berntsen og utspillet til Thorbjørn Jagland dagen før på Dagsrevyen, der Jagland trodde Stoltenberg og han ble enig og lovet en avklaring om lederspørsmålet i Ap, satte ifølge VGs anonyme kilder ”Jens under enormt press”. Disse kildene mente at ”Jagland og hans våpendragere nå bruker rå makt for å tvinge Stoltenberg til å godta to nye år med delt lederskap”, og at ”Jens ble overrumplet og forvirret over Jaglands utspill på NRK” (VG 09.01.02). Det er interessant at Jagland nå gikk åpent ut for å presse Stoltenberg til en rask avklaring på lederstriden, mens Stoltenberg fremdeles offisielt ikke ga sitt syn på saken, bortsett fra et tveetydig svar ”Jeg skal gi mitt svar til de riktige organene i Ap om dette spørsmålet” (VG 09.01.02).

Uenighet om felles opplegg og et illebefinnende

I Uke 3 nådde partilederstriden sitt klimaks med 18 artikler på trykk. En viktig forklaring på det er at Jagland fikk et illebefinnende tirsdag morgen på kontoret sitt og ble brakt med ambulanse til Rikshospitalet. En dramatisk hendelse som påkalte oppmerksomhet fra et samlet pressekorps, inkludert VG. Men dagen før var også en begivenhetsrik dag for Ap og Jagland. Da hadde partiet sentralstyremøte der partiledelsen skulle presentere et ”felles opplegg” (Aftenposten 12.01.02), noe som Jagland og hans fløy i forkant mente ville avklare lederspørsmålet. På pressekonferansen Stoltenberg og Jagland holdt etter møtet hadde de hver sin versjon av hva de ble enige om på møtet. Dette bidro til ytterligere tilspissing av konflikten mellom partitoppene. De fleste artiklene i uke 3 dreiet seg om Jagland som ble innlagt på Rikshospitalet og Thorbjørn Berntsen sitt utspill i VG der han ”Ber Stoltenberg avblåse lederstriden” og ”(...) TREKKE SEG... av hensyn til Jaglands helse” (VG 16.01.02).

I Uke 4 og 5 reduserte VG omfanget i omtalen av partilederstriden, med henholdsvis 8 og 5 artikler på trykk. Etter innleggelsen på Rikshospitalet kunne VG opplyse at ”(...) Jagland søker ro og FRED I ISRAEL”, der han besøkte sine nære venner Terje Rød-Larsen og Mona Juul (VG 20.01.02). Jagland var sykmeldt til 3. februar.

Siste uke (uke 5) av det som utgjør datamaterialet, fulgte VG ”MAKTKAMPEN I AP” videre, som vignetten øverst på en to siders artikkel kunne forklare. I

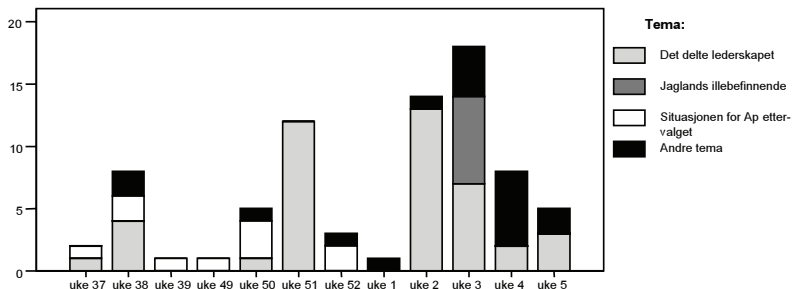
artikkelen ”En av fem Ap-topper i Troms VRAKER BEGGE” hadde ”VG snakket med 22 av 25 kommunepartiledere i Troms foran fylkesårsmøtet i Troms neste helg. Og VGs kartlegging viste at 5 ønsket Stoltenberg som eneleder, 4 ville at Jagland skulle fortsette, 5 så helst at begge gikk av, 10 ville ikke uttale seg om personspørsmålet, og 16 ville avvikle det delte lederskapet (VG 01.02.02). VG opererte her i en presseetisk gråsoner når avisen ønsket å få vite hva Troms Ap sitt fylkesårsmøte ville gjøre vedtak om 8 dager før de holdt møtet. VG foretok en ringerunde til kommunepartilerne som fikk svare anonymt, for å kartlegge hva utfallet ble før noe faktisk var vedtatt. Avisen oppnådde slik en mulighet til å påvirke utfallet av møtet ved at den publiserte og slo stort opp ‘fakta’ fra slike uformelle telefonsamtaler en uke i forveien.

Den siste saken VG trykket før Jagland gikk av, var artikkelen ”Vil ha Jens” (VG 03.02.02). Saken dreiet seg om at fylkeslaget Nord-Trøndelag Ap hadde vedtatt at de kun ønsket én leder – Jens Stoltenberg. Dette var en nyhet som VG hadde tatt opp i flere saker fra før, og den var dermed ikke spesielt forsk. F.eks. i en nyhetsartikkel på trykk to uker i forveien stod det omtrent det samme: ”Et enstemmig fylkesstyre i Nord-Trøndelag Ap fattet i går kveld et vedtak der de går inn for å vrake Thorbjørn Jagland som partileder” (VG 15.01.02).

Tematisk oversikt

Figur 2 viser en oversikt over de ulike temaene som ble dekket av VG i partiledersstriden. Den gir en oversikt om forskjeller innenfor avisens ukentlige temafordeling. Dette illustrerer hvilke av temaene avisen berører til ulik tid.

Figur 2: Ulike tema i dekningen av partiledersstriden. Andel tema per uke

Av Figur 2 går det frem at kun temaet om 'det delte lederskapet' går igjen som en rød tråd i de aller fleste av ukene. Den viser at det delte lederskapet i stor grad var prioriterte tema og utgangspunkt for mesteparten av artiklene som var på trykk i VG, i alt 43 artikler havner i denne kategorien. På kommentar plass er VG sitt fokus i de fleste artiklene på hvor lite gunstig den delte løsningen er for partiet. Av i totalt 10 ledere mente VG eksplisitt i 4 av dem at det delte lederskapet burde avvikles, i tillegg formidlet avisen det samme budskapet indirekte i 2 ledere. Temaet som var nest mest oppe i avisen, var situasjonen for Ap etter valget, og 10 artikler omhandlet dette. Onsdag i uke 3 kunne VG meddele som hovedoppslag: Thorbjørn Berntsen snakket med Jagland like før kollapsen: ”-Sa han IKKE HOLDT UT LENGER” (VG 16.01.02). VG skrev 7 artikler som handlet om Jagland sitt illebefinnende den uken, og dette temaet er det som er på tredje plass i antall artikler. 18 artikler faller inn under restkategorien 'andre tema'. Ulike artikler kommer inn i denne oppsamlingskategorien, som f.eks. Stoltenberg brukt som poseringsmodell i kalender ”Her er KKs nye PIN AP!” (VG 08.01.01), og ”Slik skal han fornye Ap” (VG 27.01.01).⁸

Det neste avsnittet gir en presentasjon og kartlegging av verdiene (positiv, negativ, nøytral) i deknningen til VG.

VGs politiske orientering

I undersøkelsen blir artikler delt inn i tekstdelene: 'overskrifter, tekster med ingress og bilder' Disse tekstelementene har ulike funksjoner i en avisartikkel, men de danner samtidig fortolkningsrammer for hverandre. I innholdsanalysen studeres de isolert, blant annet for å finne ut hvilken del av artiklene som er mest eller minst i favør av meningsobjektet Thorbjørn Jagland.

Tabell 1: Tekster med ingress som enten er positiv, negativ eller nøytral til Jagland

	<u>Frekvens</u>	<u>Prosent</u>
Positiv	6	7,7
Nøytral	25	32,1
Negativ	47	60,3
Total	78	100

Tabell 1 gir en oversikt over det totale antallet tekster med ingress som blir oppfattet som positive, nøytrale eller negative for Thorbjørn Jagland. Ca 8 prosent av tekstene er positive, 32 prosent er nøytrale og 60 prosent er negative. Dette betyr

at VG langt oftere er negativ enn positiv i sin omtale av Jagland, noe som peker i retning av at de tar stilling mot partilederen. Den politiske nyhetsjournalistikken til populæraviser er generelt konsentrert om konflikter og kriser, så det at politikere blir omtalt i negative vendinger er ikke uvanlig. Men det at kun 6 av totalt 78 artikler omtaler en toppolitiker og tidligere statsminister positivt, indikerer at avisen gir et nokså negativt bilde av partilederen.

Det er overraskende få forsideoppslag i partilederstriden. Det er i alt 6 sideoppslag og 2 hovedoppslag. Politiske nyhetssaker hjelper sjelden til med å øke salget av løssalgsaviser, og dette er antakelig grunnen for at striden ikke figurerte mer frekvent på forsiden. Slike nyhetssaker har i stedet en viktigere funksjon i at deres tilstedeværelse øker legitimiteten til resten av avisens innholdsstoff. Hovedoppslagene er i uke 51 og uke 2; to uker der føljetongen toppet seg i antall artikler. Av sideoppslagene på forsiden er 4 negative for Thorbjørn Jagland, mens 2 er positive. Ett hovedoppslag på forsiden er kategorisert som negativ for Jagland og ett som positiv. Det var altså en relativt balansert fordeling mellom negative og positive forsideoppslag.

I Tabell 2 sammenlignes omtalen av Thorbjørn Jagland på kommentar- og nyhetsplass.

Tabell 2: Tekster med ingress delt mellom nyhets og kommentarartikler som er positiv, negativ eller nøytral til Jagland

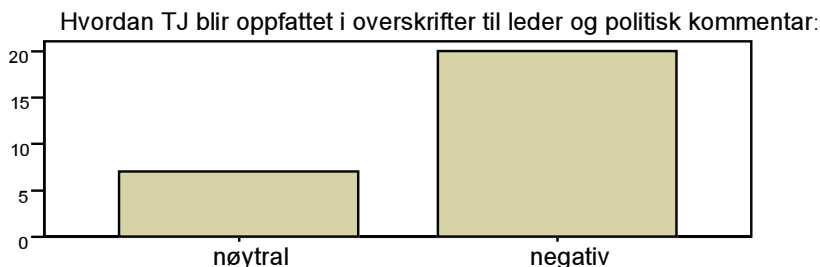
	Positiv	Nøytral	Negativ	Total
Nyhetsartikkel	4	20	25	49
Leder	1	2	7	10
Politisk kommentar	1	3	15	19
Total	6	25	47	78

Av Tabell 2 kommer det frem at VG er mest negativ til Jagland i tekstene på kommentarplass (leder og kommentar), der 22 av 29 artikler blir kategorisert som negative. På nyhetsplass er 25 av 49 tekster negative i avisen. VG er nøytral på denne plassen i 20 av tekstene, noe som tyder på en gjennomgående negativ vurdering av Jagland i nyhetsartiklene, men at kommentarstoffet (leder og politisk kommentar) er enda mer ensidig negativt. Der finner man at 5 av 29 er nøytrale, og kun 2 er positive i tabellen. Disse tallene indikerer at på den dagsorden VG setter overfor publikum, er lederspørsmålet diskutert internt i Ap og VG framstiller Jagland som en dårlig leder. Denne framstillingen lar seg imidlertid ikke overføre til tekstene på nyhetsplass om Jagland. Her er nesten halvparten av dem nøytrale (41 %), noe som peker i retning av at den journalistiske praksis nesten er i tråd med

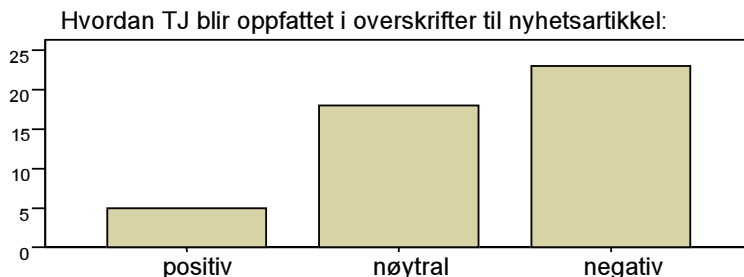
idealet om at det bør finnes budskapsvariasjon i stofftypen. Et ‘men’ må igjen understrekes, det er en liten andel av nyhetsartiklene som var positive til Jagland, kun 4 av totalt 49 (8 %).⁹

Figur 3 og 4 viser en annen og like viktig komponent i artiklene, overskrifter. Figurene har samme utgangspunkt som Tabell 2 i det at overskrifter på nyhetsplass sammenliknes med overskrifter på kommentarplass i avisen.

Figur 3: Overskrifter om Jagland i kommentarartikler fra partilederstriden

Figur 4: Overskrifter om Jagland i nyhetsartikler fra partilederstriden

Figur 3 og Figur 4 viser at avisen er mer negativ i sine overskrifter om Jagland på kommentarplass enn på nyhetsplass.¹⁰ I overskrifter i leder- og kommentarartikler er 20 av 27 overskrifter negative, resten av disse er nøytrale. Ingen av dem har positiv overskrift. I nyhetsartikler er 23 av overskriftene negative til Jagland av totalt 46, dvs. 50 % av dem. 18 av dem er nøytrale, mens 5 er positive. Overskrifter på nyhetsplass i avisen havner resultatmessig nær tekster med ingress i nyhetsartiklene. Dette kan tyde på at hvis avisen har en negativ vinkling på Jagland i overskriften, så ville denne negative vinklingen trolig fortsette i teksten.

I overskriftene på nyhetsplass er VG ofte kritisk til partilederen, men likevel er 39 % av dem nøytrale. Leder- og kommentaroverskriftene er stort sett kun negative, noe som indikerer at overskriftene til avisen på kommentarplass er mer ufordelaktige for partilederen enn på nyhetsplass.

Det framkommer et tilsvarende mønster ved analyser av bilder og grafikk i nyhets- og kommentarartiklene (Halse 2005:69/70). Resultatene fra analysen tyder dermed på at det er høyt samsvar mellom tekstdelene bilder, tekster med ingress og overskrifter i forhold til om de er positiv, nøytral eller negativ til Jagland. Dette samsvaret finner sted både på kommentar- og nyhetsplass.

Kildenes holdninger til partilederen

Kildene i partilederstriden er essensielle når det gjelder det å drive den framover i VG. Kildene kan gjennom sine uttalelser ofte framstå som artikkelens forteller, og dette sier noe om kildenes innflytelse og makt i nyhetsartikler. Journalister opplever et tidspress i forhold til å produsere nok saker til deadline. Tidspresset som journalister må forholde seg til, kan føre til at de samme kildene blir brukt igjen og igjen. Journalistene henvender seg til de kildene de vet vil eller kan uttale seg om en sak, og denne vurderingen gjøres ofte på bakgrunn av vedkommendes posisjon og verdistandpunkt.

Nyhetsartikler er satt sammen med hensyn til prinsippet om fallende viktighet; det som står først i ingressen er som regel det mest sentrale i artikkelen. En primærkilde er derfor definert som den kilden som står først i en tekst med ingress.

Tabell 2: Bruk av primærkilde i nyhetsartikler

Hvem har gitt informasjon til avisen?

	Frekvens	Prosent
Annen avis, tv eller radio	2	4,3
Thorbjørn Jagland	3	6,5
Jens Stoltenberg	3	6,5
Andre Ap-politikere	18	39,1
Tidligere Ap-politikere	3	6,5
Opposisjonspolitikere	1	2,2
Statistiske byrå (meningsmålinger)	2	4,3
Anonyme kilder fra Stoltenberg-fløyen	5	10,9
Andre anonyme kilder	3	6,5
Annen kilde	6	13
Total	46	100

Tabell 2 viser at ‘andre Ap-politikere’ er den primærkilden som er mest brukt av VG med en frekvens på 18 av totalt 46 nyhetsartikler. Den viser også at primærkilder som ga VG fakta og råmateriale til nyhetsstoff, gjorde dette anonymt i 8 av totalt 46 nyhetsartikler.¹¹ Det kom fram i nyhetsteksten at 5 av disse er anonyme kilder fra Stoltenberg-fløyen. Ingen fra Jagland-fløyen er brukt som anonym primærkilde. Dette tyder på at kun Stoltenberg-fløyen hadde de sentrale anonyme utspillene sett i forhold til avisens prioriteringer på nyhetsplass. 3 kilder blir bare kategorisert som anonyme kilder, siden det ikke kommer fram fra teksten om de tilhører Jagland eller Stoltenberg-fløyen. Jens Stoltenberg og Thorbjørn Jagland er begge primærkilder 3 ganger hver i disse nyhetsartiklene.

Tabell 3: Primærkilden sin holdning i nyhetsartikler til Thorbjørn Jagland

	<u>Frekvens</u>	<u>Prosent</u>
Positiv	11	26,2
Nøytral	16	38,1
Negativ	15	35,7
Total	42	100

Tabell 3 viser hvilken holdning primærkilder har til partilederen; av totalt 42 er 11 (26 %) positive til Jagland, 16 (38 %) nøytrale og 15 negative (36 %). Det er flere kilder som er negative til Jagland enn positive. Likevel er kildebruket til VG mer balansert og mer positiv til Jagland, sammenliknet med de andre tekstdelene på nyhetsplass. I tekster med ingress er 51 % negative, 41 % nøytrale og kun 8 % positive til partilederen. Av kildene er derimot hele 26 % positive til partilederen. Dette peker mot at VG vinkler mer negativt på nyhetsplass enn det kildene gir grunnlag for.

Jaglands fall i VG

I partilederstriden, som resulterte i Thorbjørn Jaglands fall, ble samarbeidsproblemet mellom Jagland og Stoltenberg satt på dagsorden, og dette ble det drivende moment. I perioden denne studien tar for seg kan partilederstriden i VG sees på som en mediert føljetong om maktkampen i Ap. En del av artiklene dreiet seg om at makten var i ferd med å glippe for Jagland. Innholdsanalysen av VGs artikler om partilederstriden viser at den journalistiske formidlingen ofte var negativ for Thorbjørn Jagland. Avisen er på kommentarplass negativ til Jagland i et stort flertall av artiklene i denne undersøkelsen. VG hadde på kommentarplass derfor en

agenda mot Jagland. Denne agendaen lar seg ikke overføre til nyhetsplass, til det er variasjonen for stor i kildeutvalget. Et funn som skiller seg ut i analysen, er at VGs artikler på nyhetsplass er vinklet i mer negativ retning enn kildevalget, som er mer balansert. Dette kan gi en indikasjon på at VG på nyhetsplass hadde en aktørrolle. Analysen viste også at VG påtok seg et stort ansvar ved avisens bruk av anonyme kilder - i hovedsak Stoltenberg-vennlige. I sentrale nyhetsartikler skjøv VG disse kildene framfor seg for å underbygge det standpunktet som avisen også kjørte fram på kommentar- og lederplass.

Hvordan oppfattes mediert politikk?

Avpartifiseringen av pressen åpner for flere spørsmål som det er viktig å se på, f.eks. hvordan leserne oppfatter pressen, om de tror de leser en nøytral framstilling i avisen eller om de er klar over at det de leser fortsatt kan sies å være farget, selv om dette ikke på langt nær er like tydelig som i tiden med partipresse. Gjennom valgene som ble gjort i det å publisere f.eks. foto av Jagland på nyhetsplass som kan tolkes dit hen at han er klar for å kaste inn håndkleet og gi opp, var avisen med på å skape og forsterke negativt et bestemt inntrykk av Jagland. Spørsmål om leserens bevissthet rundt dette er viktige. Er det slik at den jevne leser er opptatt av faktorer som spiller inn for avisens utvelgelse og vinkling av saker? Og blir leseren gjort oppmerksom på slike faktorer fra pressehold? Faren er at de personene og det systemet som stod for utvelgelsen av det som gikk inn i nyhetsreportasjen, kan stå igjen som usynlig for leseren.

Striden i Ap om partiledervervet i VG bød seg ikke fram av seg selv, den ble fanget opp og satt på dagsorden av avisen. I tillegg var den journalistiske presentasjonsformen til VG negativ for Jagland og hans tilhengere. Valget av presentasjonsformer var sannsynligvis både profesjonelt, kommersielt og politisk grunnet. Samtidig hadde VG gjerne et ønske om å opprettholde mediedramaturgien til partilederstriben. Derfor ble det mest sannsynlig ikke aktuelt for VG å vinkle saker slik at fortellingen kunne stagnere. Slik kan måten oppslagene ble vinklet på også forklares ut fra en journalistisk teft og et ønske om framtidig stoff på saken.

Politisk slagside i VG

I partipressen fikk nærheten mellom avis og parti store konsekvenser for den politiske journalistikken, som ikke ble spesielt kritisk i forhold til det partiet avisen

støttet. Partipressen bidro til en meningsdifferensiering hos folket, siden den i større grad skapte politiske grupperinger i sin funksjon som talerør for ulike politiske syn. VGs framstilling av Jagland og hans støttespillere på kommentar plass og tidvis på nyhetsplass, kan minne om framstillingen av politiske motstandere i partipressens dager. Spesielt fordi avisen bidro til en slik differensiering i Ap, der VG ofte støttet en av fløyene. Pressens kritiske mandat går blant annet ut på å holde et nært og kontinuerlig blikk rettet mot maktpersoner, som f.eks. Thorbjørn Jagland, for å avdekke maktmisbruk. Problemet med VGs journalistikk i partiledersstriden, er at den til tider syntes å fremstå som et talerør for Ap-politikere som var mot delt ledelse. Dette skjedde spesielt i de nyhetssakene hvor avisen videreformidlet anonyme kilder sitt negative syn på både delt lederskap og Jagland sine lederegenskaper. Dekningen av Jaglandsaken kan kanskje ikke forklares ved at dette er VGs vanlige måte å dekke en sak på. Det er ofte slik at aviser selger bedre når de heier på vinnerne. Men siden en del av nyhetssakene dreide seg om å repetere poenget om at makten glipper for Jagland, vil denne repetisjonen bli uinteressant for VG-lesere flest. Et godt eksempel blant flere på dette er når avisen i den to siders nyhetssaken “-SJANSELØS” lister opp navn etter navn på kritiske fylkespolitikere med liknende, og for mange lesere sannsynligvis kjedelige, uttalelser om Jaglands “forsøk på å kneble lederdebatten” (VG 10.01.02). Marie Simonsen er inne på det samme (at partiledersstriden ikke nødvendigvis var godt VG-stoff) når hun sier til Morgenbladet (4-10.06 04) at avissalget til VG gikk rett ned da den hadde Thorbjørn Jagland på forsiden.

I partipressen var det ikke vanlig å bruke mye spalteplass på interne lederstrider i politiske parti. Det var lett for aviser å mobilisere grupper mot andre partier enn det de selv representerte, men det ble gjerne lagt lokk på konflikter i eget parti. Om noen aviser fanget opp intern strid i partier, så var det de politiske motstanderne sine aviser, mens egne aviser prøvde å glatte over. En konsekvens av pressens vektlegging av det kritiske mandat i dag, er at intern strid i politiske partier vil ha større nyhetsverdi for pressen enn f.eks. når to partier strides om en vanlig, men viktig politisk sak. Nå figurerer lederstrider sannsynligvis mye hyppigere i den løpende nyhetsdiskursen enn tilfelle var i partipressens tid. Nyheter om politiske lederstrider har dermed erstattet andre og kanskje viktigere nyheter fra det politiske miljø. I tillegg har pressens makt økt når den kan formidle politiske aktørers anonyme utspill som ledd i en intern maktkamp, uten at offentligheten får innblikk i arbeidsmetodene til avisene. Blant annet disse aspektene gjør at det er viktig å undersøke hva slags verdigrunnlag den gamle partipressen har blitt erstattet med. For presseforskningen bør det også være en målsetning å videre undersøke om det i sentrale og/eller betente politiske saker er en tendens til

at artikler på nyhetsplass er vinklet i samme retning som kommentar- og lederartikler.

Noter

1. Nå ble Thorbjørn Jagland som kjent ikke tildelt utenriksministerposten. Han er i stedet blitt Stortingspresident, og har således forlatt den ordinære partipolitikken.
2. For utdypende informasjon, se <http://www.ub.uib.no/elpub/2005/h/704001/Hovedoppgave.pdf> "Maktkamp i åpent landskap?" (Halse 2005).
3. Det må imidlertid påpekes at en i partipressens gullalder også hadde et ideal om saklighet/objektivitet i omgangen med fakta.
4. Medieforskerne Sigurd Allern og Gunnar Bodal Jensen beskyldte mediene for å drive en politisk motivert kampanje mot Jagland i en kronikk i Dagbladet 16.12.2000 med tittelen "Mediene og Jaglands fall". Samfunnsforskerne Frank Aarebrot og Bernt Aardal hadde en annen oppfatning da de ble intervjuet som ekspertkilder av Aftenposten 11.02.2000, og deres konklusjon var ifølge overskriften: "Mediene har speilet virkeligheten".
5. F.eks. hadde Dagbladet artikkelen "- Slik blir du en vinner Thorbjørn" (Dagbladet 23.06.99). Her får Dagbladet eksperter til å gi råd til Thorbjørn Jagland gjennom sin avis. Rådene er "Vær positiv, vær ærlig og selvironisk, ta oppgjør med forslitte Ap-saker og skift kroppsspråk".
6. Olav Versto (VG) inntar et klart standpunkt angående lederspørsmålet i Ap i kommentaren 15.09.1999. I ingresser står det: "Det er antagelig best både for Thorbjørn Jagland selv og Arbeiderpartiet om han går av som partileder og overlater vervet til Jens Stoltenberg". Kommentaren handler om hvilke skader en strid om ledervervet kan føre til, og at Jagland er en katastrofe som kommunikator i TV-mediens søkelys.
7. De utvalgte artikler er tidsmessig avgrenset, og begynner på datoen 11.09.01. Denne dagen er en tirsdag. Uke 37 består derfor bare av 6 dager, noe som fører til at ukeinnstillingen har et lite misforhold. Uke 5 utgjør derimot 7 dager fordi 03.02.02, som er siste dag i den foretatte avgrensning, er en søndag. For nærmere opplysninger, se metodekapittelet i "Maktkamp i åpent landskap" (Halse 2005).
8. Denne artikkelen er en to siders nyhetsartikkel om en smilende Stoltenberg der han får presentere sin politikk.
9. VGs omtale av Stoltenberg i partilederstriden ville vært en interessant faktor å inkludere i innholdsanalysen. Dette har dessverre ikke blitt gjort pga. metodiske og tidsmessige implikasjoner.
10. Av totalt 49 nyhetsartikler, er det 46 overskrifter som direkte eller indirekte omhandler Thorbjørn Jagland. Derfor er 3 nyhetsartikler fjernet i analysen av overskrifter på nyhetsplass. På kommentarplass er 2 artikler fjernet av totalt 29 av samme grunn.
11. Sigurd Allern definerer en anonym kilde generelt som en person som tar kontakt med eller blir kontaktet av en journalist i en sak uten at kildens navn er kjent eller blir kjent for offentligheten (Allern 2001:220/221)

Litteratur

- Allern, Sigurd (2001): Flokkdyr på Løvebakken: søkelys på Stortingets presseløse og politikkenes medierammer. Oslo: Pax Forlag A/S.
- Cuilenburg van, Jan J. og Kleinnijenhuis, Jan et al. (1986): "A theory of evaluative discourse: Towards a graph theory of journalistic texts", i *European Journal of Communication*. Vol. 1.
- Halse, Rolf E. S. (2005): *Maktkamp i åpent landskap? En studie av VGs mediering av partiledersstriden i Arbeiderpartiet*. Masteroppgave ved Institutt for informasjons- og medievitenskap, Universitetet i Bergen.
- Høyer, Sverre (1995): *Pressen mellom teknologi og samfunn*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Ottosen, Rune, Røssland, Lars Arve og Østbye, Helge (2002): *Norsk Pressehistorie*. Oslo: Det Norske Samlaget.
- Ottosen, Rune (2004): *I journalistikkens grenseland: Journalistrollen mellom marked og idealer*. Kristiansand: IJ-forlaget.
- Raaum, Odd (1999): *Pressen er løs! Fronter i journalistenes faglige frigjøring*. Oslo: Pax Forlag A/S.
- Simensen, Jens O. (1999): *Meningsbærer eller meningsløs: Om avisenes samfunnsrolle*. Fredrikstad: Institutt for Journalistikk.
- Takvam, Magnus (2002): *Arbeiderpartiets fall*. Oslo: Tiden.
- Thorbjørnsrud, Kjersti (2001): *Vilje til makt? Praksis og prinsipper i politisk journalistikk illustrert ved Jagland-saken*. Hovedoppgave ved Institutt for statsvitenskap ved Universitetet i Oslo.
- Thorbjørnsrud, Kjersti (2003): "Politiske nyhetsjournalister: Aktører uten intensjoner?" i *Norsk Medietidsskrift* nr.1/2003, Oslo: Universitetsforlaget.
- Østbye, Helge (1995): *Mediepolitikk. Skal medieutviklingen styres? Hvem skal bestemme over medieutviklingen: eierne, de som arbeider i mediene, publikum eller offentlige myndigheter?* Universitetsforlaget 1995.

Avisartikler

- Aftenposten (2001): "Partiet avgjør om vi fortsetter" 17. desember.
- Dagbladet (2000): "Det nødvendige valg" 11. februar.
- Morgenbladet (2004): "VG på TV" 4-10. juni.
- VG (2001): "Tung kveld for veteranene" 11. september.
- VG (2001): "Jagland kjente ikke notat" 20. september.
- VG (2001): "Med to tunger" 21. september.
- VG (2001): "Jagland helt sjef" 21. september.

- VG (2001): "Statsrådotsprør mot Thorbjørn Jagland" 22. september.
VG (2001): "Statsrådene er illojale" 23. september.
VG (2001): "Destruktiv maktkamp" 23. september.
VG (2001): "Strid i Ap" 23. september.
VG (2001): "Jagland-medarbeidere leder Ap-gransking" 29. september.
VG (2001): "Ap-topper vil ha Stoltenberg som sjef" 18. desember.
VG (2001): "Makten glipper" 19. desember.
VG (2001): "Klar til å ta over" 19. desember.
VG (2001): "Vil slåss for Jagland" 20. desember.
VG (2001): "Må ha "sluttpakke" for å gå" 21. desember.
VG (2002): "Her er KKs nye pin-Ap!" 8. januar.
VG (2002): "Ber Jens gi seg" 9. januar.
VG (2002): "-Sjanseløs" 10. januar.
VG (2002): "Generasjonsskifte" 11. januar.
VG (2002): "Maktkampen raser videre" 15. januar.
VG (2002): "Berntsen ber Jens trekke seg" 16. januar.
VG (2002): "...mens Jagland søker ro og fred i Israel" 20. januar.
VG (2002): "Isfront" 23. januar.
VG (2002): "Slik skal han fornye Ap" 27. januar.
VG (2002): "Korstog mot fri presse" 30. januar.
VG (2002): "En av fem Ap-topper i Troms vraker begge" 1. februar.
VG (2002): "Vil ha Jens" 3. februar.
VG (2005): "TEAM STOLTENBERG" 31. mars.
VG (2005): "UTE Jagland uaktuell som utenriksminister" 13. april.

Avisartikler på nett

- Aftenposten (2000): "Mediene har speilet virkeligheten" 11. februar.
Aftenposten (2001): "Jagland hudfletter regjeringskolleger" 20. desember.
Aftenposten (2002): "Stoltenberg avdramatiserer" 12. januar.
Aftenposten (2002): "-Et mareritt å måtte slåss på to fronter" 16. januar.
Dagbladet (1999): "- Slik blir du en vinner Thorbjørn" 23. juni.
Dagbladet (2000): "Mediene og Jaglands fall" 16. desember.
Dagbladet (2002): "Maktkampen i Ap" 4. februar.
VG Nett (1999): "Jagland bør gå" 15. september.
VG Nett (2000): "Thorbjørn Jaglands tale" 10. februar.
VG Nett (2004): "Vil til topps, Thommessen åpner for ny kamp mot Sponheim"
18. august.